1593

IETS

OVER DE

VOORBEHOEDING

VAN DEN

PERSLOOP,

DOOR

E. J. THOMASSEN A THUESSINK,

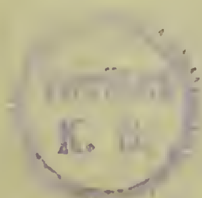
A. L. M. PHIL. EN MEDIC. DOCTOR, HOOGLEERAAR IN DE PRACTIJK DER GENEESKUNDE, EN PRESIDENT DER DEPARTEMENTALE COMMISSIE VAN GENEESKUNDIG ONDERZOEK EN TOEVOORZIGT TE GRONINGEN.

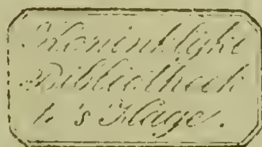

TE GRONINGEN,

BIJ J. H. BOLT, BOEKDRUKKER EN BOEKVERKOPER,

1810.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

VOORREDE.

Toen er zich in het laatst van Augustus, niet alleen in dit Departement, maar ook in Drenthe, Overijssel *en* Gelderland; *hier en daar de Persloop begon te openbaren; — toen dezelve, zoo wel in deze Stad, als in verscheidene plaatzen in onzen omtrek, in de beide volgende maanden zich meer en meer uitbreidde, en ook hier en daar geene ondui-delijke blijken van besmetting vertoonde, wierd ik door veelen aangezogt, om eenige regelen van Voorbehoe-ding tegen deze ziekte, ten nutte van het algemeen, op te geven. Ik heb gemeend, aan dit billijk verzoek, te moeten voldoen, en de volgende bladen met dit oogmerk, ook dadelijk opgesteld. — Door toevallige oorzaken is de uitgave daarvan, buiten mijne schuld tot hiertoe vertraagd. — Gelukkig is de ziekte over-al langzamerhand verminderd, zoo dat de vrees voor eene doorgaande epidemie van deze zoo gewigtige ziekte thans bijna geheel is weggenomen. — Ik had daarom reeds het besluit genomen, om dit stuk, het welk thans gelukkig minder nodig is, terug te houden. Dan nieuwe aanzoeken ter gemeenmaking,*

 heb-

hebben mij eindelijk doen besluiten, het als nog uit te geven, daar het veelligt nog hier of daar eenig nut zoude kunnen te weeg brengen.

Ik moet hier alleen nog bijvoegen, dat hetzelve alleen geschreven is voor die gene, welke geene geneeskundige kennis hebben, en dat ik veelal gebruik gemaakt hebbe van de voorschriften van mijnen uitmuntenden Leermeester den Heer M. VAN GEUNS, *wiens werk op het einde van deze Verhandeling aangehaald ik niet genoeg ter lezing kan aanbevelen.*

GRONINGEN den 12 van Slagtmaand 1810.

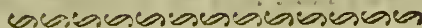
E. J. THOM. á THUESSINK.

VOOR-

VOORBEHOEDING

VAN DEN

PERSLOOP.

Gewoonlijk vervallen de menſchen tot uiterſten; en het is in de meeste menſchelijke zaken over het algemeen bezwaarlijk, het juiste midden te houden. — Dit heeft vooral plaats, wanneer er zich hier of daar eene aanmerkelijke ziekte opdoet, welke min of meer algemeen wordt.

Zommige zijn immers in dit geval zoo zorgeloos en ongevoelig, dat zij zich nergens aan ſchijnen te ſtoren, alle nodige middelen tot voorkoming en afwering der ziekte verwaarlozen, allen goeden raad in den wind ſlaan, en zich daar door moedwillig eene ziekte op den hals halen, welke zij door behoorlijke voorzorg konden vermijden. Andere bedekken hunne luiheid en zorgeloosheid door een nog veel erger voorwendſel, en zoeken zich zelven en anderen te overreden, dat het doch niet kan helpen voorzorgen te nemen, wanneer het de Voorzienigheid goedvind haar met eene ziekte te bezoeken; even als of die

zelfde Voorzienigheid niet gewild had, dat wij door het gebruiken onzer rede en verſtand, zoo veel wij konden, dreigende gevaren en onheilen van ons moesten afweren.

Aan den anderen kant zijn er ook niet weinige menſchen, die zoo dra zij vernemen, dat er hier of daar eene ziekte, vooral als zij wat ongewoon is, begint te heerſchen, zich aanſtonds dezelve als gevaarlijk, beſmettelijk en dodelijk voorſtellen, en daar door hunnen geest in eene gedurige onrust brengen, door deze onrustigheid zich zelven den ſlaap benemen, geen behoorlijk voedzel en drank durven gebruiken, naauwelijks durven uitgaan, zich aan alle Maatſchappelijke pligten onttrekken, allerhande ongeſchikte middelen ter voorbehoeding bezigen, en zich door vrees, bekommernis, verzwakking en uitputting, die heerſchende ziekte op den hals halen, welken zij door al te grote zorgvuldigheid wilden ontwijken.

Daar mij deze tegengeſtelde gedragingen, beide even nadeelig, ook thans dagelijks voorkomen, dagt ik het mogelijk niet ongeſchikt, om mijne Stad en Landgenooten, door eene korte opwekking aan te manen, om deze beide uiterſten te vermijden, en dat juiste midden te kiezen, hetwelk het meeste geſchikt

zal

zal zijn, om hen die ziekte, welke thans vrij algemeen heerscht, te doen ontwijken.

Zederd de verbaſende hitte, die wij in de maanden van Augustus en September, zonder afwisſeling gehad hebben, heeft zich vrij algemeen het natuurlijk gevolg daarvan in ons Land laten gevoelen, eene ziekte, welke alle Zomers zich wel hier en daar vertoond, doch thans bijzonder menigvuldig is, namelijk eene Doorloop. Deze ziekte is zoo algemeen geweest, en ook noch zoo heerſchende, dat weinige Huisgezinnen daarvan geheel zijn vrij gebleven. — Deze ziekte is dus epidemisch geworden, dat wil zeggen; dat dezelve algemeene oorzaken, de hitte namelijk, verwisſeld met avond en nachtkoude, dezelfde werking op de meeste menſchen heeft gedaan, en bij hun een doorloop verwekt. — Het is niet onwaarſchijnlijk, dat gebrek aan goed en drinkbaar water, hetwelk hier te Lande algemeen plaats had, hiertoe ook medegewerkt hebbe. Dit is nu geheel iets anders, als eene beſmetlijke ziekte, welke zonder algemeene oorzaken, alleen door mededeeling even als de Kinderziekte, op andere menſchen wordt overgebragt.

Bij zommige echter is deze Doorloop, meestal

verwaarloosd zijnde, tot eene daarvan wezenlijk verfchillende ziekte, tot Persloop overgegaan, dat is, hij is verzeld geworden van perfingen, pijn en krimpingen in den Buik, en pijnelijke ftoelgangen, waarbij geene of weinige ftoffen, als enkel flijm der ingewanden, fomtijds door de fterke prikkeling bloed ontlast word, (men pleegd de ziekte dan met den naam van Rodeloop te beftempelen.) — Deze ziekte, (de Persloop namelijk) heeft zich ook zomtijds door dezelve algemeene oorzaken aanftonds ontwikkeld, en wel ter zelver tijd op zulke van elkander afgelegene plaatfen, dat men hier geheel geene dadelijke befmetting kan vooronderftellen. — Intusfchen is het niet minder zeker, dat ook hier en daar de ziekte bij zommigen van den eenen tot den anderen fchijnt overgebragt te worden, en dus teekenen van befmetting te geven, dat heeft echter niet alleen bij allen geen plaats, maar zelfs bij de meesten heeft zich geene befmettelijkheid vertoond, zoo dat niettegenftaande de ziekte reeds weken lang hier plaats had, dezelve in de Stad niet van den eenen tot den anderen tot dus verre fchijnt over te gaan.

Dit zij genoeg van de ziekte zelve. — Natuurlijk vraagt men, welke zijn de beste middelen om zich

daar

daar voor te bewaren, en welke middelen ter voorbehoeding kan men tegen deze ziekte aanwenden?

Ik moet hier vooreerst opmerken, dat men deze voorbehoedmiddelen verdeelen moet in *algemeene*, welke in alle gevallen van alle menſchen kunnen en behoren te worden aangewend ter vermijding en wegneming der oorzaken, welke tot deze ziekte aanleiding kunnen geven. — En ten tweeden in die middelen, welke aangewend kunnen worden, wanneer de ziekte reeds in de huizen is doorgedrongen, om daar van de beſmetlijkheid, zoo dezelve eens plaats greep, te verminderen of weg te nemen.

I. Wat het eerste aanbelangd; — Daar wij gezien hebben, dat de oorzaak dezer ziekte van eene zekere algemeene oorzaak in de luchtsgeſteldheid ontſtaat, welke men niet kan voorkomen of wegnemen, zal de voorbehoeding hier in beſtaan, dat men zoo veel mogelijk deze oorzaken vermijde, en den ſchadelijken invloed derzelve, zoo veel doenlijk matige, of wegneme.

Daar de ondervinding, zoo wel hier, als in de voorgaande epidemie in Gelderland geleerd heeft, dat die menſchen het eerst en vooral aangetast worden, welke zich aan ſchielijke verwisſeling van koude en

hitte blootſtellen, en de uitwaſeming daar door plotſeling geſtremd word, daar dit vooral plaats heeft bij menſchen, welke zich uit hoofde van hun beroep aan de vroege morgen of late avondlucht blootſtellen, welke altijd koud en dampig, of vochtig is; — zoude ik in de eerſte plaats aanraden aan die geene, die dit kunnen vermijden, dat zij zich des Zomers op het midden van den dag aan de Zon niet te veel blootſtellen, en dus te zeer de zweetgaten openen, maar dat zij zich vooral wachten, om warm en bezweet zijnde, zich ſchielijk te verkoelen. — Dat zij vooral bezorgen, om zich niet aanſtonds uit het bed, of bezweet zijnde, aan de koude morgen lucht bloot te ſtellen, of ook zonder noodzaak des avonds, als het koud is, uitgaan. — Dat die geene, welke dit niet kunnen vermijden, zich ten minsten warm kleeden; — zijnde het als dan geraden, om wollene kleederen te dragen, en een flanelle hemd en wollene kouſen op de blote huid aan te trekken. Men diend hier nog te waarſchuwen, dat niets nadeeliger is, als om zich in het begin der ziekte, of ook bij eene eenvoudige doorloop, 's nachts in de koude, of na een gemak buiten te begeven.

Men behoede zich vooral, om 's avonds of des nachts

nachts in het natte gras, of op den vochtigen grond te gaan ſlapen, het welk dikwijls in legers onder de Soldaten deze ziekte heeft voortgebragt. — Niets is echter ſchadelijker, dan zich aan de regen bloot te ſtellen, of vochtige kleederen aan te houden, wanneer dit dus onverhoeds mogte gebeuren, zorge men aanſtonds droge kleederen, kouzen en ſchoenen aan te trekken.

Men zorge ook om warm zijnde, geen koud drinken te nemen, het welk den persloop onmiddelijk zoude kunnen veroorzaken.

Eveneens moet men zich wachten, om in koude vochtige vertrekken te wonen, of in natte bedſteden te ſlapen, hetwelk ook tot deze ziekte aanleiding zoude kunnen geven. — Met een woord, alles wat de natuurlijke uitwaſeming kan beletten, kan deze ziekte veroorzaken; en het is hierom nuttig, wanneer de uitwaſeming door eene dezer of andere oorzaken belet is, aanſtonds een warm voetbad te nemen, zich te bed te begeven, en een aftrekzel van Vlierbloemen of warme Thee te drinken.

Men moet mij hier echter wel verſtaan, ik oordeel het in het geheel niet nuttig, dat men zich in dezen tijd te huis opſluite, of zich van het verrig-

ten

te zijner gewone bezigheden onthoude. — Dit immers zoude de gezondheid niet bevorderen, en iemand, die gewoon is een werkzaam leven te leiden, geheel ziek maken. Immers is het vrije genot der lucht, en een geregeld en werkzaam leven, met dagelijksche gepaste beweging, alleen geschikt, om het ligchaam gezond en sterk te houden, de uitwaseming en de behoorlijke afzondering van nadeelige stoffen uit het ligchaam te bevorderen. Integendeel is niets schadelijker en nadeeliger, als om in een besloten warm vertrek, het welk door de gedurige uitwaseming van veele menschen bedorven en verpest word, te wonen. Het is daarom ook vooral in zulke tijden beter, een luchtig vertrek met een open haard, waarop men vooral hout brand, als door een besloten kagchel verwarmd, te bewonen, wordende de lucht ook hier door best vernieuwd en gezuiverd. Men zorge echter boven alles voor de uiterste rein en zuiverheid, en verbanne daarom zoo wel uit de vertrekken en de huizen, maar ook zelfs uit de Steden en Plaatzen al wat de lucht kan bederven. — Men reinige, wasche en zuivere dikwijls de huizen en vertrekken, opene dikwijls deuren en vensters, wanneer men niet daarin is, en verandere dikwijls

van

van linnen en kleederen. — Men wasſche niet alleen handen en voeten, maar neme dikwijls (als dat geſchieden kan) een bad van laauw of koud water, naar den tijd des jaars.

Vooral diend men ter vermijding en voorbehoeding dezer ziekte met de grootſte naauwkeurigheid te zorgen, dat men eenen behoorlijken leefregel, ten opzigte van het gebruik der ſpijzen en dranken, in acht neme. — Men verkieze altijd zulke voedzels, welke gemaklijk verteerd worden, en tevens een goed en gezond voedzel geven — men zij vooral bedacht niet te veel de maag te overladen — alle voedzels uit het plantenrijk, als groentens, wortelen, aardappelen, rijpe, raauwe, of beter geſtoofde vruchten, alle meelſpijzen, grutten, rijst zijn hier te verkiezen boven vette zware vleesſpijzen, visch, en vette gebakken; ook zijn alle zoorten van harde peulvruchten thans te vermijden. — versch vleesch, Rivier en Zee visch, kan men tevens met mate gebruiken, terwijl ook gezonde menſchen zoo zeer niet behoeven te vreezen, om de gewoone wintergroentens van kool, rapen &c. gerust te gebruiken.

Op zulk een tijd kan men een weinig meer als na gewoonte drinken, om hier door alle ſcherpe ſtoffen

te

te gemakkelijker te doen doorſpoelen; — Men wachte zich echter om de huidvaten niet te veel te openen, en de maag en ingewanden te verzwakken, door het misbruik van warme water dranken, versch dun goed gegist bier kan hier voor den gemeenen man, zoo als altijd, een zeer goeden en gezonden drank opleveren, ook kan hij nu en dan ter verkwikking veilig een weinig brandewijn of genever met water nemen. De azijn verkwikt en werkt als een rotting werend middel, en wordt door de Engelſche en Franſche Soldaten in het veld ook dikwijls gebruikt. Welhebbende menſchen kunnen limonade, uitgeperste vruchten met water en zuiker, wijn met water vooral rhijnwijn met nut gebruiken, ook kan een enkel glas punch des avonds als een zacht uitwaſemend middel geen nadeel doen. Wanneer het drinkwater dik, drabbig of ſlecht is, diend men dit wel door koking, bezakking of doorzijging door zand of een lekſteen te zuiveren.

Eindelijk is er niets zoo zeer geſchikt om de uitwaſeming te beletten, de gezondheid te ſtoren, en de gevoeligheid der zenuwen te vermeerderen, als alle neerdrukkende gemoedsbewegingen, en vrees. Men ziet immers in alle epidemien, die geene het gemaklijkst door ziekten en het eerst daar van aangetast worden,

die

die daar voor de meeste vrees hebben. — Men zij dus, zoo veel men kan gelaten en vertrouwende op de hulp der Voorzienigheid, wanneer men niets nalaat, om eene ziekte af te wenden, en voor zijne eigene veiligheid te zorgen.

Men is over het algemeen in den waan, dat men in tijden van volksziekten geneesmiddelen moet bezigen om zich daar voor te behoeden; Men heeft allerhande heete middelen en elixers daar toe aangeprezen, welke meer ſchaden, dan nut doen. Wanneer men eene goede gezondheid geniet, is het best niets te doen. Is men daar en tegen zwak, is de ſpijsvertering minder goed of traag, dan is het in deze tijden nuttig meer ſpecerijen en matig wijn te gebruiken, ook kan men dan door bittere middelen, een weinig koortsbast op wijn enz. tragten de maag en ingewanden te verſterken, men doet echter best daar over met zijn Geneesheer eerst te raadplegen.

Allernadeeligst is het, om gedurende deze ziekte geſtadig purgeermiddelen te nemen, hier door worden niet alleen de ingewanden verzwakt, maar ook zeer gevoelig gemaakt, en alle ſtoffen, welke anders door andere wegen wierden ontlast, derwaards geleid. — Men heeft niet zelden gezien, dat onge-

ſchikt

ſchikt gebruikte purgeermiddelen, deze ziekte te weeg bragten. — Alle ſcherpe purgeermiddelen, pillen, elixers enz. welke meest uit aloë, jalappe, ſcammonium beſtaan, zijn zeer ſchadelijk, en alleen in ſtaat de ziekte voort te brengen.

Men moet echter aan den anderen kant zorgen, dat men niet hardlijvig worde; hier door immers zouden de ſtoffen in de ingewanden tot bederf overgaande ook nadeel kunnen doen; in dit geval is het best zich door een Geneesheer een verkoelend zacht laxeermiddel, uit Cremortart, Tamarinde, Rhabarber, Magneſia enz. naar omſtandigheden, en naar de verſchillende geſtellen te laten voorſchrijven, of een Clijſteer te laten toedienen. Men zij echter wel oplettende (en dit mag men aan Apothekers en Land-Doctoren wel erinneren) dat er geene pijpjes gebruikt worden, welke men bij zulke lijders gebezigd heeft, die de persloop hebben, het welk het zekerſte middel zoude zijn, om de ziekte in te enten.

II. Hier mede zouden wij nu het eerſte punt kunnen beſluiten, en tot het tweede gedeelte overgaan, om de voorbehoedmiddelen, wanneer de ziekte in de huizen reeds is doorgedrongen, of wanneer de ziekte beſmettelijk is, of vreesd dat dezelve dit zal worden, aan de gezonden voor te ſchrijven.

En

En hier moet ik in de eerfte plaats aanmerken, dat offchoon de ziekte algemeen kan zijn, zonder tekenen van befmetting te vertonen, vooral wanneer de ziekte eenvoudig en van een gunftigen aard is, men echter daarop geenzints kan vertrouwen, en dat de ziekte dikwijls zeer onverwagt bij verdere verfpreiding en verwaarlozing kwaadaardig en zeer befmetlijk kan worden, zo als dit de ondervinding in alle epidemien getoond heeft, en zich deze befmetlijkheid ook niet onduidelijk, vooral op het omliggende land hier en daar begind te vertonen. (Intusfchen worden de laatfte berichten van daar zedert den gevallenen regen ook wederom meer gerustftellende.)

Wanneer wij echter de omftandigheden nagaan, onder welke, zo wel deze ziekte, als ook andere, befmetlijk en kwaadaardig worden, dan vinden wij, dat dit door de volgende oorzaaken gebeurd.

1. Door onzuiverheid en morfigheid, vooral door dat de lucht bedorven word, door de rottige uitwafeming der ontlastingen, welke zomtijds bewaard worden in het vertrek, en niet aanftonds worden weggebragt.

2. Wanneer de ziekte uitbreekt in kleine en benaauwde huizen van geringe lieden, die geene be-

hoorlijke redding en verſchoning hebben, waardoor de uitwaſeming, ſtoelgangen enz. der zieken de lucht bederven en dit een broeinest van beſmetting wordt; — hiervan is de ziekte zo gevaarlijk in Ziekenhuiſen, Weeshuiſen, Caſernes, Legerplaatſen, Gevangenisſen, en overal waar vele menſchen in een kort beſtek opeengehoopt wonen.

3. Wanneer de ziekte valt in onreine, zieke, kwaadſappige ligchamen, of wanneer er zich omſtandigheden opdoen, welke een catarrhale, zenuwachtige of rotachtige koorts veroorzaken. In alle deze gevallen kan de ziekte gevaarlijke toevallen veroorzaken en beſmetlijk worden.

In de tweede plaats moet ik ter geruststelling van vreesachtige menſchen aanmerken, dat de ondervinding geleerd heeft, dat de beſmetlijkheid dezer ziekte niet zo groot en ſterk is, als men zich wel zoude verbeelden, en dat men geen onmiddelijk gevaar loopt van deze ziekte beſmet te worden, wanneer men in een Stad, huis of vertrek koomt, en geen onmiddelijke gemeenſchap met de zieke heeft, maar dat de onmiddelijke aanraking, uitwaſeming, de lucht der ontlastingen, het behandelen der zieken, het ſlapen met dezelve in een bed, met een woord een nauwere

ver-

verkering met de zieke enz. de ziekte voortplanten. Hiervan is het dat zo vele Geneesheeren, die doch dagelijks de ergste zieken bezogten, onder behoorlijke voorzorg vrij bleven.

Ten derden heeft de ondervinding overal geleerd, dat menschen van middelbare Jaren, het minst aandoenlijk voor de besmetting zijn, en de ziekte het beste doorstaan, terwijl kinderen en jonge lieden, zowel als ouden de ziekte het eerst en hevigst kregen en daar onder het ligtste bezweken.

Dit vooraf aangemerkt hebbende, zal ik overgaan om die Voorschriften te geven, welke meest geschikt zullen zijn om de besmetting voor te komen.

Vooreerst blijkt uit het gezegde, dat het zo moeielijk niet zal zijn, om de besmetting te ontwijken, wanneer men bevreesd is voor de ziekte, en dat men gemakkelijk, de overige voorzorgen gebruikende, de besmetting kan ontgaan, door een naauw verkeer met de zieken te ontwijken.

2. Dat het in allen gevalle de voorzigtigheid vordere, dat men aanstonds bij het uitbreken dezer ziekte, de zieken van de gezonden afscheide, en zo veel mogelijk het verkeer met de overige huisgenoten afsnijde. — Men zoude op deze wijze het krachtigste

de voortplanting der ziekte verhinderen. — Het was zeker het beste en voordeligste dat men zulke zieken, vooral bij geringe lieden waar deze affcheiding niet wel uitvoerlijk is, aanstonds in een ruim afgefcheiden Ziekenhuis bragt, het welk in den beginne in acht genomen, op de zekerste wijze de befmetting zoude voorkomen, zo als dit de ondervinding der oprigting van hospitalen voor befmetlijke ziekten in Engeland b. v. te Manchester en elders geleerd heeft.

3. Daar de Persloop onder die ziekten behoord, die ten minsten in dezelve Epidemie maar eens dezelve voorwerpen fchijnen te treffen, en vermoedelijk maar eens gedurende het leven der menfchen aandoen, was er mogelijk niets gefchikter om de voortplanting der ziekte te verhinderen, als om vaste oppasfers, zo mogelijk van gebeterde lieden, te nemen, immers is er niets het welk zo zeer de voorplanting der ziekte bevorderd, als de oppasfing der zieken door buren en vrienden, welke de ziekte dikwijls binnen korten tijd, door een geheele Stad verfpreiden. — In alle gevallen, waar in dit konde gefchieden, zoude ik aanraden, om de zieken in een afgelegen gedeelte van het huis te plaatfen, door vaste ziekenoppasfers laten behandelen, en alle naauwer verkeer, zo wel

me:

met de huisgenoten, als met vrienden en bekenden af te snijden.

4. Dit zelve behoorde ook omtrent oppassers plaats te hebben, die ten minsten ook zoo veel mogelijk zich van de andere huisgenoten behoorden af te houden, en daar dikwijls smetstoffen door klederen worden overgebragt, was het best, dat zij de ziekenkamer verlatende, zich telkens verkleedden en dikwijls ten minsten de door besmetting bezoedelde klederen verschoonden. — Of dat zij ten minsten een overkleed droegen, en dit, de ziekenkamer verlatende, aflegden.

5. Daar de Geneesheeren, die de lijders aanraken, ten minsten in den besmettenden dampkring verkeren, zeer gemaklijk de overbrengers der ziekte zouden kunnen worden, behoorden dezelve eerst hunne overige zieken af te doen, en vervolgens hunne looppatienten te bezoeken, of ten minsten voor zij andere zieken zien, zich wel te waschen en van klederen te verwisselen.

6. Intusschen is het niet mogelijk, dat zig alle menschen aan den onmiddelijken omgang en de oppassing der zieken kunnen onttrekken, en bij dezen is het vooral, dat men gaarne voorbehoedmiddelen verlangt en wil gebruiken.

Ten dien einde zal het nodig zijn, dat de oppasſers zich zo veel mogelijk hoeden voor den nadeligen en beſmettenden invloed der ontlastingen, welke het meeste en zekerſte de ziekte voortplanten. — Niets zal dus meer moeten vermijd worden, als dat de zieke zijne ontlastingen verrigte op gemakken, welke ook door anderen gebezigd worden, nog dat dezelve in algemene gemakken of op de ſtraten en in goten worden geworpen, waarvoor de Regeering in de eerſte plaats zal dienen te zorgen, — maar dat dezelve aanſtonds worden weggebragt en behoorlijk bedekt worden begraven. — Op dat echter door het gedurig overbrengen en ledigen der potten, de overige huisgenoten niet worden beſmet, zal het het veiligſte zijn, dat aanſtonds na elke ontlasting, die in een ware Persloop zoms alle ogenblik gebeurd, de zieke zelve dezelve aanſtonds met vochtig zand bedekke, en dat dezelve met een dekzel bedekt worde weggedragen en in een kuil geworpen, en daar wel met aarde bedekt worde, en de potten daarna wel worden geſpoeld en gezuiverd — dat men eveneens handele met het water, ſpeekzel, uitbraakzel en andere uitwerpzelen der zieken.

Dat men de ziekevertrekken rein en zuiver houde,

de, zoo veel mogelijk uitſpoele, wasſche en reinige, de bedden, dekens &c. dagelijksch luchte, zoo veel men kan de tocht voor de zieke vermijdende, een deur of venster opene, de ſchoorſteen openhoude en in vochtig of koud weder een luchtig vuur op een open haard brande.

Dat men de zieken en het bed zuiver en rein houde, het linnen aanſtonds in het water zette en reinige, en niet zoo onzuiver na de bleek zende of bij ander vuil linnen weglegge, het welk de beſmetting zoude onderhouden.

Dat men vooral in het vertrek de zoutzure dampen, in de Roodvonk en andere beſmetlijke ziekten aangeraden, en met zulk een goed gevolg ook in deze ziekte gebezigd, ſteeds aanwende, zoo wel in het bed als ook in de ziekenkamer plaatſe, zodanig echter, dat de damp, daar door verwekt, de zieke niet hinderlijk zij. Immers heeft de ondervinding geleerd, dat deze damp meer afdoet, als het uitdampen van azijn en andere dampen.

Dat de oppasſers zoo dikwijls zij de zieken moeten helpen, zich wachten voor den adem der zieke, en telkens den mond uitſpoelen, en aangezigt en handen met azijn en water afſpoelen.

Dat zij nooit nuchter in een ziekenkamer komen, maar eerst eenig voedzel, en eenige versterkende middelen bezigen, en nooit in het vertrek eeten, drinken of slapen, en zich door waken lang na elkander te zeer uitputten.

7. Die geene, welke van de ziekte hersteld zijn, moeten niet te schielijk zich weder onder de gezonden begeven, eensdeels om niet weder in te storten, 't welk zomtijds kan gebeuren, en anderdeels om de gezonden niet te besmetten, zij behoren ten minsten zich van hunne besmette linnen, klederen enz. eerst te ontdoen.

8. Men zorge ook vooral, dat men het besmette beddegoed enz. niet weder bezige, maar wel zuiver wassche, aan de lucht blootstelle, en met zoutzure dampen late beroken. —

Dat men de veeren uit de bedden niet gebruike, maar aanstonds verbrande. — en daar door het rottend bedstro dikwijls de ziekte word voortgeplant, moet men vooral zorg dragen, dat dit voorzigtig op een open plaats gebragt en aldaar verbrand worde. — Voorts dienen alle klederen en huisraden van de ziekenkamer met de uiterste zorg gezuiverd te worden.

9. Verders is het van veel belang, dat ook gezorgd worde, dat de ziekte niet door de behandeling der lijken, en de begrafenisſen, zo als zeer dikwijls het geval is, verſpreid worde.

Men moet hierom aanſtonds zonder de lijken te ontkleden, dezelve in een welſluitende en bepikte kist leggen, die aanſtonds toemaken, en niemand der Vrienden weder bij het lijk brengen — geene doodkleden, die weder elders gebruikt worden daartoe bezigen — het vertrek, waarin het lijk geplaatst word met de vrije lucht gemeenſchap geven, bij de kist zoutzure rokingen in het werk ſtellen — de begrafenis binnen twee dagen laten doen, dewijl de rotting hier ſterk voortgaat — de graven zeer diep graven, de lijken met aarde wel bedekken. — Volſtrekt alle lijkſtatien en plegtigheden verbieden, en tot dezelve niemand nodigen, als die volſtrekt vereischt worden om het ligchaam ten grave te brengen — en bij die gelegenheid alle maaltijden of zamenkomſten van Vrienden op het ſtrengst te verbieden, waardoor de meeste beſmettelijke ziekten hier te lande verſpreid worden.

10. Eindelijk daar de vervoering der zieken na elders in rijtuigen, wagens en openbare ſchuiten, de

ziek-

ziekte zeer ligt van de eene na de andere plaats overbrengt, is het allernodigst, dat alle vervoering van vreemdelingen, dienstboden enz. van besmette na gezonde plaatsen, ten strengsten worde verboden.

Deze Voorbehoedmiddelen, welke genoegzaam overeenkomen, en meest gevolgd zijn na die geene, welke door den Heer VAN GEUNS in zijne Verhandeling *over de heerschende Persloop in Gelderland* in 1783. zijn voorgeschreven, zullen indien dezelve nauwkeurig worden nagekomen, onzes inziens het meest voldoende zijn, om de ziekte onder Gods Zegen te matigen, en de verspreiding derzelve voor te komen.

